

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА СТРУКТУРА ЗАБУР'ЯНЕННЯ ПОСІВІВ СОНЯШНИКУ

Григор'єв В.М., кандидат с.-г. наук, доцент
Федчук А.Р., здобувач вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»
Подільський державний аграрно-технічний університет

Вступ. Соняшник в останні роки є основною та стратегічною культурою України. Соняшник на ранніх етапах росту відстає у розвитку від більшості бур'янів. Саме тому важливим є початковий період в 35-40 днів. Втрати врожаю в наслідок масового зараження бур'янами можуть бути значними та призводити до зниження врожаю так олійності культури [1, 2, 3].

Видовий склад бур'янів відрізняється залежно від ґрунтово-кліматичних зон України, технологій вирощування, особливостей забур'янення кожного поля.

У Лісостепу найбільш поширені [2]:

- двосім'ядольні малорічні – ромашка непахуча, талабан польовий, грицики звичайні, підмаренник чіпкий, зірочник середній, редька дика, суріпиця звичайна, гірчиця польова;
- багаторічні – осот рожевий і жовтий, види молочаю, березка польова;
- односім'ядольні – мишій сизий та зелений, полосуха звичайна.

Посіви соняшнику надзвичайно складно захистити від комплексу бур'янів, особливо дводольних, у післясходовий період культури. Традиційні ґрунтові гербіциди контролюють переважно однорічні бур'яни. Агротехнічні прийоми (контроль злісних бур'янів у посівах попередника соняшнику, до- і післясходове боронування, міжрядні обробітки) не завжди забезпечують надійний захист та є економічно затратними [3]. Тому альтернативи гербіцидам поки що немає. Особливо це відчутно в наш час, коли відбувається збільшення засміченості посівів та видова перебудова агроценозу бур'янів (зростання частки злакових видів, домінування амброзії полинолистої та нетреби звичайної).

Вивчення комплексів бур'янів та зміни структури забур'янення упродовж вегетації соняшнику дозволить прогнозувати їх розвиток і попередити втрати врожаю культури від них шляхом вибору оптимальної системи захисту культури.

Матеріали та методика проведення досліджень. Дослідження проводились в умовах НДЦ «Поділля» ПДАТУ у 2020 році. Ґрунт стаціонарного студентського дослідження – чорнозем типовий глибокий малогумусний середньосуглинковий на лесовидному суглинку. Реакція середовища ґрунту нейтральна, азотом забезпечення дуже низьке, фосфором середнє, калієм підвищене.

Обліки бур'янів проводили кількісним методом за якого ділянку проходять за діагоналлю й через однакові відстані накладають рамки площею 1,0 м² або 0,25 м², у межах яких підраховують кількість культурних рослин і бур'янів. Кількість таких зразків має бути не менше ніж 10 на кожній обстежуваній ділянці чи полі. Після підрахунку визначають середню кількість бур'янів у кожній рамці, або 1 м², і відсоток щодо кількості культурних рослин [4].

Видовий склад бур'янів визначали за допомогою довідника [5].

Результати досліджень. У агроценозі соняшнику виявлено 19 видів бур'янів, що належать до 6 родин. Найбільша кількість видів бур'янів представлена у родині айстрові (*Asteraceae*) – 6 видів, капустові (*Brassicaceae*) – 4, тонконогові (*Poaceae*) та гречкові – 3 види. Родини щирицеві (*Amaranthaceae*), берізкові (*Convolvulaceae*) та лободові – (*Chenopodiaceae*) представлені 1 видом.

У структурі забур'янення значно переважали ярі види бур'янів 70 %, зимуючі – 22 % та коренепаросткові – 8 %.

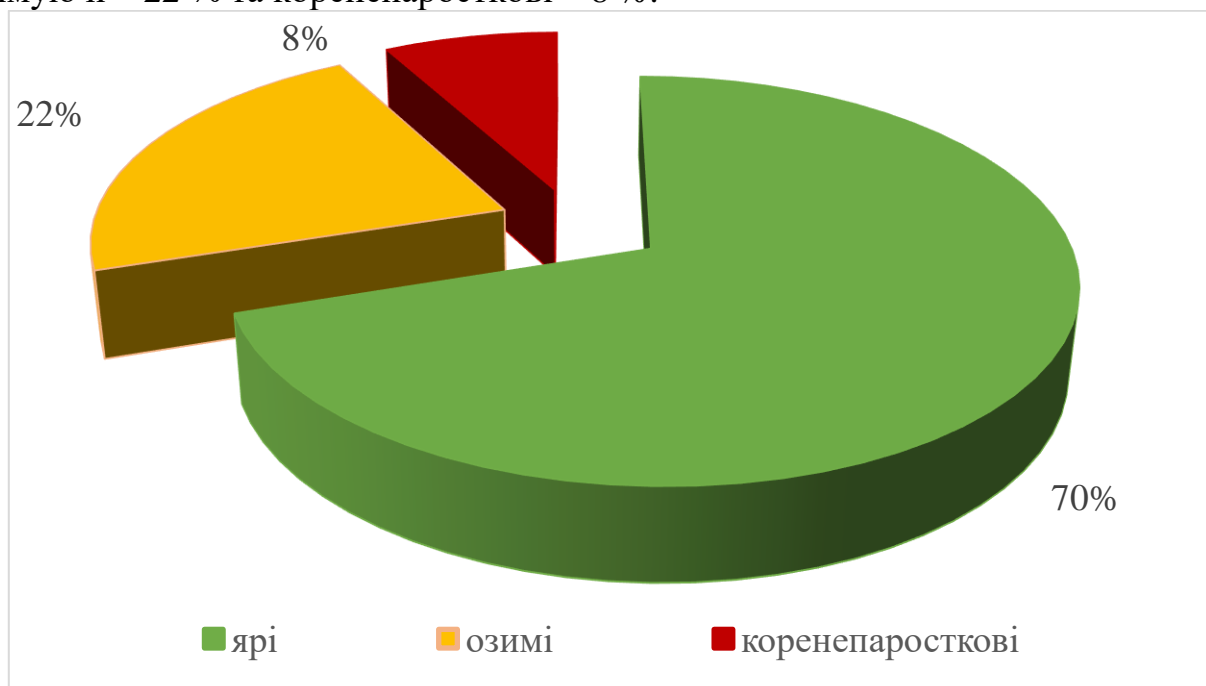

Рис. 1. Біологічний тип забур'янення посівів соняшнику, 2020 р.

Видовий склад бур'янів в посівах соняшнику був представлений: щирицею звичайною (*Amaranthus retroflexus* L.) – 23,1 лободою білою (*Chenopodium album* L.) – 13 %, однорічними злаками: мишієм сизим (*Setaria glauca* (L.) Pal. Beauv.) – 21,2 % та курячим просом (*Echinochloa crus galli* (L.) Pal. Beauv.) – 9,8 %, триреберником непахучим (*Matricaria inodora* L.) – 10,5 % та нетребою звичайною (*Xanthium strumarium* L.) – 5,8 %, частка інших видів 5,8% (Рис.2.). У структурі забур'янення частка зимуючих видів становила 22 %, з них: талабан польовий (*Thlaspi arvense* L.) - 10,3 %, підмаренник чіпкий – 6,2 %, грицики звичайні (*Capsella bursa pastoris* L.) – 4,5 %, фіалка польова (*Viola arvensis* L.) – 1 %. Серед багаторічних видів були присутні осот польовий (*Sonchus arvensis* L.) – 5,2% та берізка польова (*Convolvulus arvensis* L.) – 2,8%.

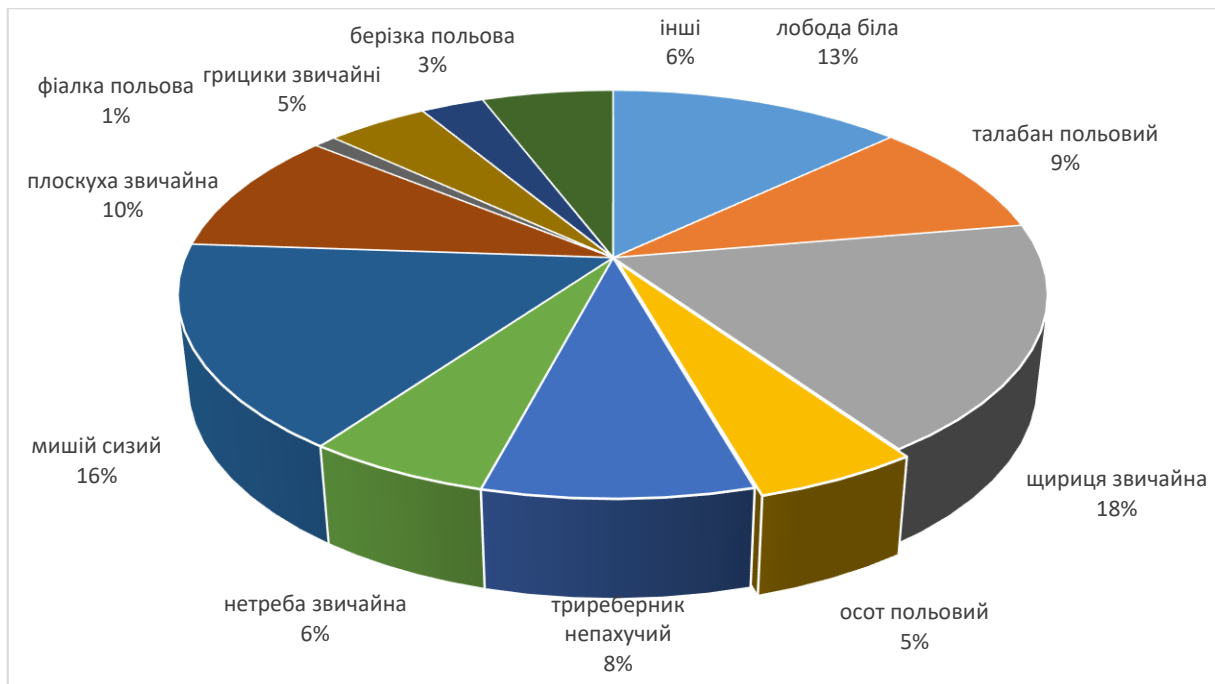

Рис. 2. Структура видового складу бур'янів агрофітоценозу соняшнику, 2020 р.

Висновки:

1. В агроценозі соняшнику виявлено 19 видів бур'янів, що належать до 6 родин.
2. У структурі забур'янення значно переважали ярі види бур'янів 70 %, зимуючі – 22 % та коренепаросткові – 8 %.
3. Серед видового складу бур'янів найбільшою була чисельність рослин щиріці звичайної – 18 %, лободи білої – 13 % та мишію сизого – 16%.

Список використаної літератури

1. Косолап М.П., Дудченко В.М., Кротінов О.П. Ефективність застосування нового ґрунтового гербіциду гвардіан тетра на посівах соняшника за різних технологій обробітку ґрунту. *Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2015. №5. Агрономія. – Режим доступу: http://nd.nubip.edu.ua/2015_5/17.pdf.
2. Ільченко А. Захист соняшнику від бур'янів. 2015. *Агробізнес Сьогодні*. – Режим доступу: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/17608-zakhyst-soniashnyku-vid-burianiv.html>.
3. Ременюк С. Проблеми засміченості посівів соняшнику: рішення в гербіцидах. *Пропозиція*. – Режим доступу: <https://propozitsiya.com/ua/problemi-zaburyanennya-posiviv-sonyashniku>
4. Трибель С.О., Сігарьова Д.Д., Секун М.П., Іващенко О.О. та ін. Методика випробування і застосування пестицидів; за ред. проф. С.О. Трибеля. К.: Світ, 2001. 448 с.
5. Веселовський І.В. Атлас – визначник бур'янів. К.: Урожай, 1988. 72 с.